

अभ्यास; केवळ अभ्यास ...!

शिक्षण म्हणजे यषस्वी जीवनाची 'गुरुकिल्ली' होय! त्यामुळे आजचे सुजाण पालक आणि पाल्य देखील शैक्षणिक गुणवत्तेबद्दल फार दक्ष असतात. प्रतिष्ठीत महाविद्यालयात आवडीचा अभ्यासक्रम मिळावा म्हणून त्यांची धडपड सुरु असते. कधी हा अभ्यासक्रम पालकांच्या आवडीचा असतो आणि पाल्यांवर लादल्या गेलेला असतो तर कधी मुलांनी स्वतःच स्वीकारलेला असतो.

बरेचदा पालक आपल्या मुलांबद्दल चिंता व्यक्त करताना आढळतात की, ते त्यांचे संपूर्ण कौशल्य वापरून अभ्यास करत नाहीत, त्यांचे **Concentration** राहत नाही, लहान असताना बरं होतं पण आता जसजशी मुलं मोठ्या वर्गात जाऊ लागलीत तशी परिस्थिती आटोक्याबाहेर जात असल्याचं जाणवतं आहे, इत्यादी. या समस्यांचे कारण जवळपास ऐंषी टक्के वेळा स्वतः पालकच असतात. ते स्वतःचे बालपण-नवतारुण्य मुलांच्या रूपाने पुन्हा जगत असतात. मग त्यांच्या अपुऱ्या राहिलेल्या ईच्छा-आकांक्षा ते आपल्या मुलांकडून पूर्ण करून घेण्याचा प्रयत्न करतात. अर्थात त्यासाठी आई-वडिल सुद्धा आवश्यक ती मदत मुलांना करीत असतात, अगदी स्वतःला त्रास झाला तरी. त्यांतील काही पालक यषस्वी होतात तर काहींच्या पदरी निराषा येते, आणि मुलांवर चिडचिड होते. त्यामुळे उमलत्या वयात मुलेही कोमेजू लागतात. एका मर्यादेनंतर एकतर ती मोठ्यांचे ऐकेनाशी होतात नाहीतर निराषेच्या खोल गर्तेत जाऊ लागतात. त्यांच्या वागण्या-बोलण्यात तसेच अभ्यास आणि प्रकृतीवर झालेला परिणाम प्रकर्षाने जाणवू लागतो.

सशोधनानंतर हे दिसून आले आहे की जेव्हा प्राथमिक शाळेतून माध्यमिक, माध्यमिक शाळेतून उच्च माध्यमिक आणि पुढे महाविद्यालयात प्रवेश करण्याचा काळ असतो (**Transitional year**), तेव्हा अभ्यासात जरा चढउतार येऊन काही महिन्यातच स्थिरता येते. गुणवत्ता वाढत गेली तर चांगलेच, पण जर घसरत असेल तर त्या मुलांना पालक आणि शिक्षक यांच्या मदतीची आवश्यकता असते. जर हा उतार एक वर्षापेक्षा अधिक काळासाठी आढळून आला तर त्या मुलांवर विशेष आणि वैयक्तिक लक्ष देण्याची गरज असते (**Special & Personal attention**). त्याचबरोबर आपल्या मुलांची कुवत, त्यांच्या आजूबाजूची परिस्थिती तसेच इतर क्षेत्रातील त्यांची आवड आणि कौशल्य या गोष्टींनाही महत्व देणे आवश्यक आहे.

गुणवत्ता घसरण्याची बरीच कारणे आहेत, ती म्हणजे मुलं स्वतः (**Self related**), घरातील वातावरण (**Parents related**), शाळेतील वातावरण (**Teacher related**) किंवा सभोवतालची परिस्थिती (**Friends related**) इत्यादी. त्यामुळे व्यवस्थित वर्गीकरण करून कारण शोधणे आणि त्यावर उपाययोजना करणे गरजेचे असते. पण यासाठी आवश्यक आहे ते 'at risk' मुलं ओळखणे आणि विनासंकोच योग्य व्यक्तीची मदत घेऊन अभ्यासाची गाडी पूर्ववत रूळावर आणणे. त्यासाठी काही 'सूचक चिन्ह' पुढीलप्रमाणे आहेत, एकाच वर्गात बरेचदा अनुत्तीर्ण होणे, कुवत असूनही वारंवार कमी गुण मिळणे, वर्गातील अनुपस्थिती, वर्गात कुणाशी न बोलणे, खेळांमध्ये तसेच विविध स्पर्धामधून कधीच भाग न घेणे, निराषायुक्त वागणूक असणे, वाईट संगतीला लागणे, शाळेतून पळून जाणे, इत्यादी. यातील एकापेक्षा अधिक चिन्ह आढळल्यास समजावे की आपल्या पाल्याला मदतीची खरोखरीच गरज आहे.

अषाप्रकारची सूचक वागणूक मुलांमध्ये आढळून आल्यास काही पालक केवळ चिंता करत राहतात, एक दोनदा समजावून ऐकले नाही की मुलांची नकारात्मक वागणूक पाहून निराष होऊ लागतात तर काही पालक मुलांना मदत न करता, 'आता मुलं मोठी झालीत, स्वतःचा अभ्यास स्वतः करावा, स्वतःचे प्रश्न स्वतःच सोडवावे,' अषा अपेक्षा करतात, आणि मग साहजिकच मुलंदेखील मानसिक अस्थिरतेमुळे निराषेच्या गर्तेत अजून खाली जातात.

हे दुष्टचक्र तोडण्यासाठी, वेळीच आई-वडील आणि शिक्षकांचे सहकार्य मिळणे खूप आवश्यक आहे. तसेच गरज भासल्यास योग्य व्यक्तीकडून मुलांसाठी आणि स्वतःसाठी सुद्धा मार्गदर्शक सल्ला घेणे आवश्यक आहे.

(क्रमशः)

डॉ. सौ. प्राजक्ता कडूसकर